

Nr 30.

Av herr **Dahl, Adolf**, *m. fl.*, om beredande av trygghet och stöd åt den sceniska konstens utövning.

Teaterns egenartade arbetsförhållanden ha hittills i vårt land ställt densamma utanför den sociala lagstiftningens omsorg. Teaterverksamheten har här ännu ingen annan hand över sig än polis- och brandmyndigheternas ordningsföreskrifter. Det kan visserligen vara sant att för konsten böra inga lagar skrivas. Men teaterkonstens utövande förutsätter en stor ekonomisk och teknisk apparat, som kräver beaktande. En handlande med än så ringa omsättning är enligt lag skyldig föra handelsböcker — en teaterdirektör med huru många teatrar som helst och hundratals anställda däremot icke. Skådespelarnas förmånsrätt för deras lönefordringar ifrågasättes och göres beroende av skilda domstolars olika lagtolkning, medan andra arbetsanställda redan för årtionden sedan av lagstiftaren fått en tryggad ställning härutinnan. En författare, vars verk utan hans medgivande uppföres, kan ej hindra tillgreppet innan det är begånget. För att bliva teaterdirektör krävas varken konstnärliga kvalifikationer eller ekonomisk vederhäftighet. Vederbörande riskerar ingen annan kontroll än den offentliga kritikens, och dess domvärjo sträcker sig icke bakom kulisserna. Skådespelarna stå härigenom praktiskt sett rättslösa.

I andra länder, där förhållandena tidigare varit ungefär enahanda med våra, har man fått upp ögonen för orättvisorna och faran av att låta det fortgå som förr. Sålunda förberedes i bl. a. Tyskland och Tjeckoslovakien införande av en särskild teaterlag. Andra länder ha redan en sådan, bl. a. Österrike sedan 1922.

Denna österrikiska lag har i detalj ordnat rättsförhållandet mellan skådespelarna och teaterledarna och visat sig fungera till båda parternas belåtenhet och teaterns bästa. Lagen gäller både för teaterpersonalen och för teaterledarna. Med personal förstås alla de som förplikta sig att vid uppförandet av ett sceniskt verk lämna sin konstnärliga medverkan. Genom sin klara och tydliga avfattning, sin sociala innebörd och sin strävan att finna nya rättsliga former för att på ett socialt utjämnande sätt ordna upp de invecklade förhållandena i teaterns i mycket dolda värld, torde den kunna tjäna som förebild för övriga länder.

Danmark har just i år fått sitt s. k. teaterråd, en av skådespelare, författare- och teaterdirektörsorganisationerna utsedd rådgivande myndighet till regerin-

gens tjänst. Detta råd har att bl. a. avgiva yttranden i frågor, som av justitiedepartementet eller annat ämbetsverk remitteras till detsamma, även koncessionsfrågor, att hos justitiedepartementet framlägga kritik över eller anföra besvär i ärenden, som beröra författares eller skådespelares konstnärliga eller ekonomiska intressen, att inför departementet uttala sig i principfrågor av konstnärlig, ekonomisk och social natur, samt att i vissa fall tjänstgöra såsom skiljedomstol. Rådet står också direkt till allmänhetens tjänst i frågor, som falla inom dess intressesfär och befogenhet.

Ute i världen har man också alltmera insett teaterns betydelse såsom kulturfaktor och folkbildningselement, och statsmakterna ha skyndat att giva den sin plats vid sidan av skolan, museet och biblioteket i upplysningens och uppfostrans tjänst, i klart medvetande om att ingen konstform kan verka mera medryckande än den dramatiska och att den därigenom är en kungsväg, när det gäller att i folkets sinnen leda in tidens strömningar samt att giva en lättsmält läxa i bildning och förfining. I Jugoslavien har all teater förstatligats. Av Tysklands 338 fasta teatrar äro omkring 200 i statens och kommunens ägo och av dem drivas 123 direkt av stat och kommun. Dessutom underhåller tyska staten 20 resande teatersällskap för att minska tråkigheten på landsbygden. Men deras repertoar består ej av revy- och bondkomik. Och för att hålla det uppväxande och kommande släktets ögon öppna för teaterns betydelse i kulturellt avseende hava lärostolar i teaterhistoria upprättats vid universiteten i Berlin, Kiel, Leipzig, München m. fl. städer. I Tjeckoslovakien ha mera än halva antalet fasta teatrar statsanslag, och skådespelarna äro enligt lag sjuk-, pensions-, olycksfalls- och arbetslöshetsförsäkrade. I det lilla Schweiz åtnjuta ej mindre än 10 teatrar statsunderstöd.

Här i Sverige har man aldrig lagt denna syn på teatern. Staten har nöjt sig med att genom lotterimedel bidraga till täckande av de kungliga teatrarernas skulder samt att — för att inte landsorten skulle känna sig alltför styvmoderligt behandlad — under de senaste åren på samma sätt understödja Andelsföreningen Skådebanan och teaterverksamheten i Göteborg och Hälsingborg med några hundratusen kronor. Men någon central permanent kontroll över medlens användande till teaterkonstens främjande i kulturtjänst har ej hörts av. Och den övriga landsorten, har den ej rätt att bli lika behandlad? Har den ej rätt att hoppas på den dag, då den till omväxling får se god teaterkonst i sina teaterhus? Har den ej rätt att begära, att riksdagen icke åter stänger sin dörr för dess teaterfråga?

Två gånger, 1919 och 1922, ha skådespelarna, författarna och landsortens teaterägare genom sina organisationer vädjat till regeringen — båda gångerna förgäves. Två gånger, 1920 och 1926, har frågan om utredning av hithörande förhållanden genom enskilda motioner utan framgång bragts under riksdagens prövning. Vi finna oss icke desto mindre föranlåtna att redan nu ånyo bringa hithörande spörsmål under riksdagens beaktande. Teaterns numera erkända betydelse för svenskt samhällsliv synes oss skänka berättigande åt kravet att

från det allmännas sida ägnas en intresserad och sakkunnig prövning av spörsmålen ej mindre om ekonomiskt understöd från samhället åt den sceniska konsten än även angående rättslig reglering inom teaterns arbetsområde. I förra avseendet synes bl. a. kunna tagas under övervägande, huruvida genom lotterivinstmedel en mera varaktig bisträckning må kunna ernås, och i fråga om åtgärder å det rättsliga området torde böra komma i beaktande såväl vissa bestämmelser av offentlig rättslig natur (om ej direkt koncessionssystem så dock myndighetsprövning i viss omfattning av materiella och ideella förutsättningar för teaterverksamhet) som även en reglering av skådespelarnas rättsliga ställning gentemot företagaren, därvid den ej betydelselösa detaljen av bokföringsskyldighet för teaterverksamhet synes utan särskild utredning kunna ordnas.

Med åberopande av vad vi sålunda anfört få vi hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte verkställas, huruvida och på vilket sätt genom lagstiftning och annorledes trygghet och stöd må kunna bjudas åt den sceniska konstens utövning samt för riksdagen framläggas de förslag, som av sådan utredning må föranledas.

Stockholm den 19 januari 1927.

Adolf Dahl.

S. H. Kvarnzelius.

Harald Åkerberg.

Leon. Ljunglund

Paul Magnuson.

S. Luterkort.

